

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΠΕΡΕΤΤΑ

‘Αναμνήσεις του κ. Θ. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΔΗ

(συνέχεια προηγούμενου)

Ξύλο έλεγε πώς ήταν αυτός που έπηρεα πραγματικά ξύλα εις την σχολή του και τὰ βγαλε ανθρώπου. Ξύλο νόμιζε πώς ήταν ο Ίδρυτής και Πρύτανης της ‘Ελλά. ‘Οπερέττας. ‘Αμφέβαλε αν θα μάθη τὸ τραγουδάκι εκείνου του Λοριώ αυτός που ζέτιναίε τον ρόλον του Μπαζιλβιτς εις τὸν «Κόμητα του Λουξεμβούργου» και εδημιούργησε ένα μνημειώδη «Βαφτιστικόν». Τί εὐτυχής θὰ εἴμεθα αν εγχαίε και σήμερα τέτοια «ξύλα» εις τὸ θέατρον...

Τὸ ἀποτέλεσμα ήταν ὅτι τὸ ἀσήμερον ἐκείνου τραγουδάκι του Λοριώ έφτασε νὰ γίνεται 5 και 6 φορές κάθε βράδυ, ἢ δὲ ἀπόδοσις του μικροῦ ἐκείνου ρόλου ήταν τόσο ἀριστοτεχνική, ὥστε ὅλοι ὄσοι ἀργότερα τὸν έπαιεαν προπαθείουσαν νὰ μιμηθοῦν τὸν ἀλησμόνητον και μεγάλον ἐκείνου καλλιτέχνην.

ΦΩΝΗ ΛΑΟΥ, ΟΡΓΗ ΘΕΟΥ I

Εἰς τὸ μεταξὺ ἡ εἰδησις ὅτι τὸ θέατρο Συντάγματος ἐπρόκειτο νὰ ἀναβιβάσῃ τὴν ὀπερέτταν «Ματζέλ Νιτούς», γνωσθεῖσα εις τὴν τότε ‘Αθηναϊκὴ Κοινωνίαν, ἐπροέκρινε ζωηροτάτην κατάπληξιν. Πολλοὶ ἐξελάμβανον τὸ πρᾶγμα ὡς ἀνοσιούργημα. ‘Ηταν ποτὲ δυνατόν ἡ Ροζαλία Νίκα και ὅλος ἐκείνος ὁ θάσος νὰ παίξῃ μία «Νιτούς»: ‘Υπήρχαν ἀκόμη και οἱ αἰώνιοι «γεροντότεροι» ποὺ εἶχαν ἀκούσει τὸ ἔργον εις τὸ Παρίσι ἀπὸ τὴν πρώτην διδάξασαν αὐτὴν, περίφημον γαλλίδα ἡθοποιὸν Ζουντικ, διὰ τὴν ὅποιαν και τὸ ἔγραψε ὁ συνθέτης του ‘Ερβέ. ‘Επειτα οἱ κατὰ καιροὺς ἐρχόμενοι εις τὸ θέατρον Νέου Φαλήρου γαλλικοὶ θάσοι ὀπερέττας έπαιζαν τὴν «Νιτούς» μεῖ επιτυχίαν και εἶχαν ξετρελλάνει τὸ κοινὸν τὸ ὅποιον ἀπετελεῖτο ἀπὸ ὅτι ἐκλεκτὸν εἶχε νὰ ἐπιδειξῇ ἡ τότε κοινωνία ἡ ὅποια μεῖ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτοῦς τοὺς Πρίγκηπας κατέκλυε τὸ θέατρον ἐκείνου, ‘Όλοι αὐτοὶ ήταν ἀπαισιόδοχοι. ‘Άλλοι ἀγανακτοῦσαν και ἄλλοι ἐμειδιούσαν ειρωνικὰ.

Οἱ θεατρικοὶ κύκλοι εἶχαν ἀναστατωθῆ. Τὸ θέατροῦσαν προεζικόπημα ‘Ο ἀείμνητος συνστάτης μου Πολύβιος Δημητρακόπουλος—εἶχα δώσει πρὸ ἐνὸς ἔτους τὸ πρῶτον μονόπρακτον μελοδράμα μου «Πειρατὴς» ἐπὶ λιμπρέττου του— με συνήντησε σὸ δρόμο και μοῦ εἶπε εις ὄφος προστατευτικόν: «‘Ακου δῶ, παιδί μου. ‘Εάν ὁ Νίκας ἀρελλάθῃκε πρόσθε μὴ σὲ κολλήσῃ και σένα. ‘Εσὺ εἶσαι ἕνας νέος ποὺ μόλις τώρα ἀρχίζεις τὴν καριέρα σου και δέν συμφέρει νὰ καταπιάνεσαι με ρεζιλίκια. Και ἔφυγε βιαστικὸς διὰ τὸ σπῆτι του ὅπου ετοίμαζε δευτέραν σειρὰν τῆς ἐπιθεωρήσεως του «κίνηματογράφου» τὴν ὅποιαν θὰ εἶδεν εις τὸ ἴδιον θέατρον Συντάγματος διότι ἦτο ὑπερβέβαιος ὅτι ἡ «Νιτούς» θὰ ἔπεφτε ἀπὸ τὴν πρώτη βραδυά.

‘Ο ἀείμνητος Σαγιῶρ, πρωταγωνιστὴς κομικὸς και συνεταιρὸς τῆς Κας Μαρίας Κοτοπούλη, εις τὸ θέατρον «Νέα Σκηνή»—ἡρῆ Κοτοπούλειον—εις τὴν ἐρωτησίῳ μου πῶς τὸ ἔφαινετο ἡ ἰδέα τῆς ἀναβιβάσεως τῆς «Νιτούς», ἠρέκασθῃ νὰ μειδιάσῃ και ν’ ἀπάντησῃ μονολεκτικῶς: «‘Αποτυχία».

Εἰς ἕλα τὰ κέντρα, εἰς ἕλα τὰ σαλόνια, τὸ ζήτημα τῆς ἡμέρας ήταν ἡ μελετωμένη «βολοφονία» τῆς «Νιτούς». Και ὅσο ἐπληροῖσε ἡ βραδυά τῆς πρεμιέρας τόσο ἐπετειετο τὸ οὐσούρου ἐναντίον τῆς παραστάσεως, καλλιεργούμενον τεχνικὰ πάντως και ἀπὸ μερικῶς ἀντιπάλους τῆς ἐπιχειρήσεως. Οὐδέποτε ἔργον ἀνέβηκε μεῖ τῶσον δυσμενῆ ἐκ τῶν προτέρων προκατάληψιν τοῦ κοινου. ‘Ο λαὸς ἔβασ!

Παράλληλως πρὸς αὐτὴν τὴν φωνὴν τοῦ λαοῦ, ἐξεηλωθῆ και ἡ, ὀργὴ τοῦ Θεοῦ. ‘Η πρεμιέρα εἶχεν ὀρισθῆ τὴν 10ην Σεπτεμβρίου ὀπότεν ὁ θεὸς ἐξαπολύει κρουνοὺς βροχῆς και χαλάζης, ἀπὸ τὴν προτερσίαν τῆς παραστάσεως, ρίχνει κερραυνοὺς, ἀνατρέπει ὄρθην τὴν ἀτμόσφαιραν, ἐγκαθιδρύει τὸ κρῖος, κλείνει τὸν κόσμο σὸ σπῆτι του, μετατρέπει τὸ ἀστέγαστον ἐκείνου θέατρον εις λῆμνην, ἀναβάλλει τὴν παράστασιν και παράτεινε ἀκόμη τὴν ὀργὴν του ἐπὶ διήμερον. Δύο εὐφουλῶγοι τῆς ἐποχῆς συνητήθησαν κατὰ τὴν ὥραν τῆς καταιγίδος. ‘Ο ἕνας ὕψιμενον εις τὸν ἄλλον τὴν γνωστήν ῥῆσιν τοῦ Διονυσίου τοῦ ‘Αρεοπολίτου:

—‘Η θεὸς πάσχει ἡ τὸ πᾶν ἀπόλλυται,

‘Ο ἄλλος τοῦ ἀπήντησε,

—Δέν πάσχει θεὸς. ‘Η Νιτούς πάσχει.

Τέλος, μετὰ τὴν θύελλαν, ἦλθε ἡ γαλήνη. Μετὰ δύο ἡμέρας ἡ πόλις εἶχε ἐπαναλάβει τὴν καλοκαιρινὴν τῆς ὄφιν.

‘Ετσι ἡ πρώτη παράστασις τῆς «Νιτούς» ἔγινε τὴν 12ην Σεπτεμβρίου 1908.

Η ΠΡΕΜΙΕΡΑ

Τὸ «πραϊκόπημα», τὸ «ἀνοσιούργημα», τὸ «αἰσχος», ἡ «βολοφονία» και ἡ μεγάλῃ πιθανότης μαζιλωμάτος—ὑπήρχαν ἀκόμη τότε τὰ μαζιλόφια—εἶχαν κορυφώσῃ τὸ ἐνδιαφέρον και τὴν περιέργειαν τοῦ κοινου τὸ ὅποιον κατὰ λεγένας προσηχόητε τῆ βραδυά ἐκείνη τῆς πρεμιέρας εις τὸ θέατρον. Σωστός συναγεμῶς. Εἰς τὸ τομεῖον διαπληκτησμοί, μέσα εις τὸ θέατρον ἄλλα ἐπεισόδια μεῖ τὸς ταξίθετας διὰ διπλοπολυμένους

θείσει. Τό Α' 'Αστυνομικόν Τμήμα (τότε Πλάκας) εύρισκετο εκεί έν άπαρτία μέ επί κεφαλής τόν Ίδιον 'Αστυνόμον, Χαρίλαον 'Αναγνωστόπουλον. Καί ζεμπαιναν, ζεμπαιναν, ζεμπαιναν... 'Ο άγαθός εκείνος άστυνόμος, πού έπέτεκε μέσα από τήν πόρτα τής εισόδου τού θεάτρου, τόχασε όταν είδε αύτήν τήν άμαρικήν είσορήν και, σέ μία στιγμή, μέ 'πληραϊσθεί και μοιάζει μέ τή Ρουμελιώτικη προφορά του: «Ουρέ πάλι μου φοιμή τζάμα θα μοιράσει άπόψε, πού σκοτώντι ποιός νά προυτοπή;»

'Αλλά άς σταθούμε λίγο στην πόρτα νά ίδουμε τό κοινόν τής παραστάσεως εκείνης. Πρώτα-πρώτα ό «ντόρος», τό κοινόν δηλ. τού άπεράω τό όποιον εξεπρόρρησεν έξ έφόδου τήν ταράτσα—τό θέατρον δέν είχε γαλιάρια—»Ξεπαιτα ό άνθρωποι τών 'πρώτων παραστάσεων». "Ξεπαιτα τό 'ελλικρινές ένδιαφέρον, ή γεροσιτία τού γειτονικού Ζαχαροπλαστέιου Ζαχαράτου, τόποι πού εξέλιπον ήδη οι περισσότεροί και πού μερικοί τών όποιων είχαν άκούσει τό έργο στό Παρίσι από τήν πρώτην διδάσκααν Ζουκίτι. Αύτοί ήσαν ό θαλερός άσπρομάλης Σπύρος Μαυρομάτης τού 'Ελληνικού Συνεδρείου, ό Γραμματέας τού Βασιλέως Γεωργίου Λέλης, οι διπλωμάται άδελφοί Πανά, ό φοβερός και τραμερός Εισαγγελεύς Μπένης, ό εις μίαν ήμέραν καρατομίαας εκκοιθίδου θανατοποιήτας μονοκοπανιά στό Παλαιμίδι, ό έμπορικός πράκτορ παρά τή Σερβική Πρεσβεία 'Ανδρέας Κουμανούδης, ό όποιος, άργότερα έτρέλλαθηκε από ένθουσιασμόν διά τήν έπιτυχίαν τής Κας Νίκα, ό Περικλής Βαλαωρίτης μέ τό λυρόν εν' όπερά, ό 'Εκτωρ Ρωμόνος μέ τό μουλόν. Προσέρχεται επίσης ό Πρόεδρος τής 'Ιταλικής Παροικίας Φεράντι μετά τής κυρίας του, πρώην διαπρεπούς ύψιφώνου τών Γαλλικών θίσάνων πού μέν ήρχοντο εις τό Φάληρον και γνωστής υπό τό όνομα Ασασάλ. Προσέρχεται επίσης ό εύσταλής Ταγματάρχης Γενσήραλης, πού τόσες φορές είχε διευθύνει τής καντηρίλας τής «Νιτούς» εις τούς χορούς τών 'Ανακτόρων και τού «Παρνασσού» και μαινούν... μαινούν... μαινούν...

'Αλλά νά! Κάμειτε τόπο μπεινέ ή αύτοπά κριτική τής έποχής. 'Ο Τέλης ό Πετσάλης. Τελευταίον άπομεινάριον τής περιφημού «νεολαία τό 62» πού έβίωσε τόν 'Οθωνα και πού τόσον άδοξα έπερμήτισε τόν πολυκύμαντον βίον του μέσα ό'ένα άπόμορο κελλά τού Γηροκομείου. 'Ο Τέλης Πετσάλης διετέλεσεν επί μακρόν Γενικός Γραμματέας τού 'Υπουργείου τής Δικαιοσύνης και ήτο άξιοσημείωτος φυσιογνωμία τής έποχής. Γεροντοπαλληγκορ, άπέρτητα ντυμένος, μέ τό άνοιχτό κολλάρο, τήν φλοιάν γραβάττα, τόν παναμά άνορθωμένο παχύ μουστάκι και περιποιημένον μικρόν πάγων, μέ τό σακκάκι πάντοτε ξεκομψωτο και κρατώντας τήν «όζώδη ράβδον», ήταν τό Α και τό Ω τής τότε θεατρικής και μουσικής κριτικής. 'Όταν ένφανίσθη τήν έσπέραν εκείνην εις τό θέατρον, παρετήρηθη γενική κίνησις. 'Ολοι έσπευδον πρός αύτόν νά τόν ρωτήσουν και νά μάθουν έστω και προκαταβολικώς τάς γνώμας του και τάς κρίσεις του. 'Εκείνος όμως άπέφυγε νά πη τίποτα είς κανένα τήρησας άπλότου έπιφυλακτικότητας. 'Αλλ' ότε και κριτικόν διά τήν παρδστάσην έγραψε ό Πετσάλης. 'Ισως διότι ήτο άόκηη κάλοκαιρι και φορούσε τήν κατάλευκη λινή φορεσιά του. Διότι ήτο επί-

σης γνωστόν ότι ό ίδιόρρυθμος εκείνος τύπος, όταν φορούσε τά λευκά του, οδύετο έπιανε πένα στα χέρια του, εκ φόβου μήπως στείξη κάποια μελανία και τού τό λερώσει.

Τό θέατρον ήδη είχε υπερπληρωθή άσφυκτικώς. 'Η άτμοσφαιρα τού όμως ήτο άπειλητική. 'Ηρχισαν νά κυκλοφορούν ψήθιροι περί μαζιλοράματος: «Τι λές Γιώργε, άπόψε, θά τό ρίξουμε;» —(τό μαζιλάρι).—«'Απόψε δέν γλυτώνει»—άπαντούσε ό Γιώργος. 'Υπ' αύτάς τός ψυχολογικός συνθήκας κατέβηκα στην όρχήστρα. 'Εσήκωσα άποφασιστικά τή μπακέττα. 'Επηκολούθησε άπόλυτος σιγή τριών-τεσσάρων δευτερολέπτων. 'Αρχίζω τήν εισαγωγήν. 'Ανοίγει ή αύλαία. Πρέπει νά σημειώθη ότι όλοι οι ήθοποιοί ήσαν ψύχραιμοι και τότο διότι ήσαν τελείως κάτοχοι τών ρόλων των. Πολλές φορές, εις πολλά σημεία τής εκτέλεσως, κατέβηκα τή μπακέττα. Τό έργο έψηγαινε μόνο του. 'Η παραστοσία έπήγαινε «ρολόι». 'Η «έντράτα» του κ. Χρυσομάλλη και τό κυπλάι τού μοναστηριού «Τι καλά νά ζή κανείς πάντοτε έντός μονής», εκτελεσθόταν από τήν Καν Νίκα και τό κόρο τών μαθητριών, ήχρηστίσθησαν άπλάς τό κοινόν. 'Αλλά όταν μετ' όλιγον ήκολούθησε ή εκτέλεσις υπό τής Κας Νίκα και κ. Χρυσομάλλη τού ντουέτου τού «Μολυβένιου Στρατιώτη» μέ τήν περίφημη και πεταχτή ρεφραίν του «Πάρο' ιλ έτέ, Πάρος' ιλ έτέ». τότε έξβασασεν ή μότρα! Τι χειροκροτήματα ήταν εκείνα! Χίλιοι κερανοί άν έβησαν μαζί, δέν θά προφενόσαν τόσο εκκωφαντικό πάταγο. Οι εκτελεσται υπερχωρήσαν νά επαναλάβουν τό ντουέτο πέντε φορές, εν μέσω γενικής φρενιτιδος. 'Από εκείνη τήν στιγμή ή όπόθεσις ήρχισαν νά θεωρητά πλέον κερδιομένη. Γρήγορη σάν άστραπή πέρασε τότε άπ' τά μάτια μου μια όπτασία. Μου φάνηκε πώς έβλεπα κάποια μοίρα πού μια έβειχνη νά πάρω τό δρόμο τής 'Οπερέτας, δρόμο πρú μου ύπέδειαν τήν άλλη μέρα και αι κριτικά τών έφημερίδων. Τήν ίδια στιγμή, ή ίδια μοίρα φαίνεται πώς έβειχε στόν Παπαϊώνουν τόν ίδιο δρόμο. 'Ετσι συναντηθήκαμε άργότερα και οι δύο στό κοινό μας διάβα, ως τή στιγμή πού κάποια άλλη μοίρα, βάσκανος αύτή, μάς έχώρισε και τόν άποτράβηξε από τή ζωή τής όπερέτας και από τή όπεράτα τής Ζωής...

'Αλλά άς επανέλθωμεν εις τήν παρδστάσην. Είς τό πρώτο άντράκτο τό κοινόν είχε τελείως άφοποίηθη. 'Από δυσμενές πού ήτο είχε γίνει τώρα φανατικά ενοούκό. Αι έντυπώσεις και αι συζητήσεις ήσαν κολακευτικώταται. Είς τά άλλα έπιλοια άντράκτα ό ένθουσιασμός είχε αύξηθη περισσότερο. 'Ολοι τώρα άμιλοδσαν περί άνέλπιστου θριάμβου. Κόποιος μάλιστα εκ τής φιλομούσου «γερούσιας» άποφαινόται ότι ή Νίκα είναι ανώτερα τής Ζουκίτι. Είμαι περιτόν νά προστεθή ότι τό κέφι τού άκροατηριού μετέδθη και εις τούς ήθοποιούς, όπως συμβαίνει συνήθως, και συντελέσθη εις τό νά λάβη ή εκτέλεσις εκείνη πανηγυρικόν χαρακτήρα.

Μετά τό τέλος τής παραστάσεως τό άκροατήριον άνεκάλεσε επανειλημμένως επί σκηνής τούς ήθοποιούς και τό υποφαινόμενον προσεφέρθησαν δε και δύο ώραιώτατα άνθεόδομα εις τήν Καν Ροζαλία Νίκα. Τό «αίσχος» είχε μεταβληθή εις θριάμβον, ή «ελοφοφονία» εις άποθέσιον και τό «πραξικόπημα» εις σταθμόν διά τήν εξέλιξη τού συγχρόνου μουσικού μας θεάτρου. (συνεχίζεται)